

Gebed en zalving voor zieken

Onze ziekten en Gods genezing 2

Preek over Jakobus 5:13-16 (ds. Jos Douma)

Als een van u het moeilijk heeft, laat hij bidden; is hij vrolijk, laat hij een loflied zingen. Laat iemand die ziek is de oudsten van de gemeente bij zich roepen; laten ze voor hem bidden en hem met olie zalven in de naam van de Heer. Het gelovige gebed zal de zieke redden, en de Heer zal hem laten opstaan. Wanneer hij gezondigd heeft, zal het hem vergeven worden. Beken elkaar uw zonden en bid voor elkaar, dan zult u genezen. Want het gebed van een rechtvaardige is krachtig en mist zijn uitwerking niet.

Wat gebeurt er eigenlijk als een zieke gezalfd wordt? We gaan het in deze preek hebben over de zogenaamde 'ziekenzalving'. Zelf wil ik het liever hebben over 'gebed en zalving voor zieken'. Verderop in de preek zal wel duidelijk worden waarom.

Maar voordat we proberen om zorgvuldig te lezen wat er staat in Jakobus 5:13-16 is het zinvol om ons even een beeld te vormen van hoe dat in de praktijk zou gaan. Want je kunt maar zo denken dat het een soort magisch ritueel is, waarbij bovendien een sfeer hangt dat God nu toch wel echt moet genezen.

We moeten ons het volgende voorstellen. Er is iemand ziek in de gemeente. Ernstig ziek. De predikant en een ouderling komen op een avond bij de zieke thuis. Deze zieke heeft zelf gevraagd om gebed en zalving naar Jakobus 5:13-16. Over dit verzoek is gesproken in de kerkenraad en de kerkenraad heeft ermee ingestemd om er gehoor aan te geven. En er is met de zieke ook al een afzonderlijk pastoraal gesprek gevoerd door de ouderling of de predikant over de betekenis van gebed en zalving en over de verwachting die er leeft. En het is duidelijk geworden: Wij geloven dat God geneest! Hij geneest op zijn tijd en op zijn manier naar ziel, geest en lichaam! En het gebed en de zalving hebben als doel om dat intensief te ervaren, dat Gods genezende kracht in Christus om ons heen en in ons is. Het belangrijkste is en blijft het gebed. En het wordt deze keer ondersteund door de olie, door de zalving, door de lichamelijke aanraking die plaats vindt. Dat is niet iets magisch, dat is niet een laatste redmiddel, dat is niet een garantie voor lichamelijke genezing. Dat is niets anders dan: geloven in Gods genezende kracht. Er worden Bijbelverzen gelezen, er wordt gebeden, er vindt schuldbelijdenis en genadeverkondiging plaats, er wordt in Jezus' naam gebeden en de ziekte wordt met name genoemd. En dan neemt de predikant een flesje olie (olijfolie of amandelolie bijvoorbeeld, gewoon gekocht bij een drogist), giet wat op zijn hand, en wrijft daarmee over het voorhoofd van de zieke. Daarbij klinken deze woorden: 'Ik zalf u in de naam van onze Heer Jezus opdat u de zalving van de heilige Geest zult ontvangen, tot heling van al uw zwakheden, naar ziel, geest en lichaam.' En er klinkt een gezamenlijk Amen. Er wordt nog een Psalm gezongen ('gedenk uw goedheid, die u wil vergeven, die u geneest, die uit het graf uw leven verlost en kroont met goedertierenheid') en dan is het samenzijn voorbij. Er is een sfeer van dankbaarheid en eerbied. Er straalt vreugde uit de ogen van de zieke. Zijn leven is in Gods hand, en deze God

geneest desnoods door de dood heen, als Hij er maar bij is, want dat is de diepste genezing die een mens kan meemaken.

--

De centrale vraag is nu in deze preek: als dit zo gebeurt, in zo'n samenzijn rond de zieke die verlangt naar genezing, is dat dan in overeenstemming met Gods Woord in Jakobus 5:13-16? Of gelden die woorden vandaag niet meer en is gelovig gebed alleen de aangewezen weg?

Dit zijn heel tere dingen. Er is veel onbekendheid over in kerken, en het gesprek erover leidt in sommige gemeenten tot grote onrust en verdeeldheid. Want aan de ene kant wordt er gedramd: 'Het moet, het staat toch in de Bijbel, en het moet zo snel mogelijk, en als het niet kan met instemming van de kerkenraad dan maar zonder.' En aan de andere kant wordt bedreigd: 'Dit is een heidens ritueel.' Echt waar. Ik heb aardig wat gelezen de laatste weken, en ik kwam zelfs dit citaat tegen: 'In onze tijd met de hand op de Schrift een lans willen breken voor ziekenzalving (in wezen een heidens gebruik) vind ik onzin en een voorbeeld van naïef biblicisme. Het is meer magie dan op een geestelijke wijze biddende onze nood in Gods hand leggen en aan Hem toevertrouwen.' (Nader Bekeken juni 2007, blz. 192).

Dit geeft wel aan hoe gevoelig deze dingen liggen. En dat betekent vooral ook dat er van ons wordt gevraagd om hierin liefdevol met elkaar om te gaan en om samen de leiding van de Geest en de wijsheid van Christus te zoeken vanuit het verlangen om God te eren.

--

In deze preek wil ik graag met u Jacobus 5:13-16 bestuderen. We beginnen maar gewoon bij vers 13. 'Als een van u het moeilijk heeft, laat hij bidden.' En dan zijn we direct bij de kern. Bidden. Dat is een belangrijk thema in de brief van Jakobus. En we zullen ook zien dat het in vers 13-16 allemaal draait om het gebed. Maar Jakobus was er direct aan het begin van de brief al mee bezig. 'Komt een van u wijsheid tekort? Vraag God erom en hij, die aan iedereen geeft, zonder voorbehoud en zonder verwijt, zal u wijsheid geven. Vraag vol vertrouwen, zonder enige twijfel' (Jakobus 1:5-6). Verderop in hoofdstuk 4 opnieuw: 'U krijgt niets omdat u niet bidt. En als u bidt ontvangt u niets, omdat u verkeerd bidt: u wilt alleen uw eigen hartstochten bevredigen' (Jakobus 4:2-3). Dat zijn behoorlijk confronterende woorden. Jakobus lijkt wel op zijn broer. Hij is namelijk een broer van Jezus, en die kon ook zeer confronterend zijn. En als geen ander heeft Jezus ons voorgeleefd dat het leven met de Vader draait om het gebed. Het is denk ik goed om heel de brief van Jakobus eens voor u zelf te lezen. Een confronterende brief is het, maar juist daarom een genezende brief.

Drie vragen

'Als een van u het moeilijk heeft, laat hij bidden.' Dat 'het moeilijk hebben' gaat over moeilijke omstandigheden. Niet zozeer ziekte, maar meer moeilijkheden van buitenaf: vervolgingen, tegenslagen, armoede. En Jakobus zegt: 'Daar moet maar niet stoïcijns in berusten omdat het nu eenmaal zo is, nee, je moet bidden! Breng het bij de Heer en Hij zal je helpen!'

En dan volgt er: 'Is hij vrolijk, laat hij een loflied zingen.' In de vorige vertaling stond het er wat duidelijker: daar zie je beter dat er drie vragen worden gesteld.

- Heeft iemand onder u leed te dragen? - Laat hij bidden.
- Is iemand blij te moede? - Laat hij lofzingen.
- Is er iemand bij u ziek? - Laat hij de oudsten van de gemeente roepen.

Drie vragen en drie antwoorden die in dezelfde sfeer liggen: richt je volledig op de Heer van je leven! Als je leed draagt, bid dan tot de Heer (niet zelf proberen op te lossen of er maar mee doormodderen of je er maar bij neerleggen)! Als je blij bent, omdat alles goed gaat, prijs dan de Heer (en ga niet jezelf op de borst kloppen omdat je alles zo mooi voor elkaar hebt gekregen)! En als je ziek bent, roep dan de oudsten die de Heer heeft gegeven in de gemeente en laat hen bidden tot de Heer!

De zieke

Maar wie is die zieke? Hoe ziek is hij? Wat is de aard van zijn ziekte? Hier komen we bij een eerste moeilijke punt in de uitleg. Want de wegen gaan nogal uiteen. De een zegt: dit is iemand die ernstig ziek is, dodelijk ziek. De Rooms-Katholieke Kerk baseert op deze Bijbeltekst het zogenaamde laatste oliesel. Dat wordt bediend aan mensen die op sterven liggen. Het is geestelijke hulp bij het sterven, om de genade te ervaren. Maar dat is hier in ieder geval niet de bedoeling, omdat het bidden en zalven duidelijk gericht is op het herstel van de zieke.

Een andere uitleg zegt: het is niet zozeer iemand die lichamenlijk ziek is, maar die geestelijk zwak is. Het is iemand die niet meer zelf kan bidden, omdat er zoveel zonde in zijn leven is. Dat wordt dan gebaseerd op de uitleg van de eerste vraag: 'als een van u het moeilijk heeft'. Daar zouden de zieken ook bij horen, dus moet er in deze derde vraag wel een andere categorie mensen bedoeld zijn. Ook dat is niet erg overtuigend. Uit het geheel blijkt dat het hier om ernstige lichamenlijke ziekte gaat, of eventueel psychische ziekte die ook tot fysieke uitputting kan leiden. Want olie wordt in die tijd alleen gebruikt in geval van lichamenlijke ziekte. En bovendien: als de bedoelde persoon geestelijk zwak zou zijn in verband met zonde, dan is de zin in vers 15 onlogisch: 'wanneer hij gezondigd heeft'. Dat laat open of er sprake is van zonde. Daar kom ik straks nog op terug.

De oudsten van de gemeente

Iemand is dus ernstig ziek. Het is iemand uit de gemeente. 'Is er *bij u* iemand ziek' ('bij u' is in de NBV weggefallen). Dus het gaat niet om elke willekeurige zieke, maar om een zieke die deel uitmaakt van de gemeente. En de gemeente moet dus ingeschakeld worden. Hoe? Door de oudsten van de gemeente in te schakelen. Zij moeten geroepen worden door de zieke zelf. Dat staat er dus ook weer nadrukkelijk bij. Niet de omstanders moeten erom vragen, een oudste moet ook niet uit zichzelf gaan bidden en zalven. Nee, de zieke moet er zelf om vragen. Het moet zijn of haar eigen geestelijke verlangen te zijn om Gods genezende genade door middel van de oudsten te ervaren. Maar wie zijn die oudsten? Dat is het tweede lastige punt.

Als je het zo onbevangen leest, zou je zeggen: 'Dat is nogal helder. Dat zijn natuurlijk de ouderlingen van de gemeente waar je lid van bent.' En ik denk zelf ook dat dat zo is (het is ook de meest gangbare uitleg), maar het is toch goed om wel even een andere uitleg op ons in te laten werken die begrijpelijk kan maken waarom de ziekenzalving in onbruik is geraakt. Dat is namelijk deze

uitleg: de oudsten zijn niet de oudsten van de plaatselijke kerk, maar van de gemeente in Jeruzalem. De brief van Jakobus is namelijk een van de oudste van het Nieuwe Testament. In die tijd waren er – volgens deze uitleg – nog geen zelfstandige plaatselijke kerken, maar was er alleen nog maar de ene gemeente, de moederkerk van Jeruzalem. En de oudsten van deze gemeente zouden dus bedoeld zijn: een groep oudsten van het eerste uur die een bijzondere plaats innam (laten we zeggen: de twaalf apostelen en een groep om hen heen). Daaraan kan dan deze conclusie verbonden worden: als deze oudsten er niet meer zijn, vervalt ook de mogelijkheid om hen te vragen om te komen bidden en zalven. Dus is deze ziekenzalving een van de zaken die hoorde bij het begin van het kerk-zijn, net zoals de bijzondere gaven van de Geest. De ziekenzalving is dan historisch bepaald: het werd toen toegepast, maar later was het niet meer nodig. Nu zijn er tegen deze uitleg heel veel bezwaren in te brengen die ik nu niet allemaal ga noemen. Het is bijvoorbeeld alleen al sterk de vraag of er inderdaad al niet heel snel gemeenten gesticht zijn met eigen oudsten. De vooronderstelling dat dat niet zo zou zijn – eigenlijk de dragende grond onder heel deze uitleg – is niet gemakkelijk hard te maken. Hoe dan ook: we mogen er wel van uit gaan dat er plaatselijke oudsten worden bedoeld: de mannen die de officiële vertegenwoordigers van de gemeente zijn. En dat kunnen we dan vandaag toepassen op onze ouderlingen en predikanten (die immers ook ouderling zijn).

Bidden

Wat moeten deze oudsten doen? In één woord: bidden! Dat staat hier centraal. Daar komt het zalven wel bij, maar dat is niet de hoofdzaak. Het bidden is de hoofdzaak. Er staat eigenlijk dat de oudsten óver de zieke moeten bidden, en dat zou kunnen impliceren dat er ook handoplegging plaats vindt. In elk geval gaat het hier om de voorbede die de oudsten doen voor de zieke. Nogmaals dus: het bidden is de hoofdzaak. In vers 15 staat ook niet: 'de olie waarmee de zieke gezalfd wordt, zal de zieke redden', maar 'het gelovige gebed zal de zieke redden'. Het thema waarmee Jakobus zijn brief is begonnen komt hier in de afsluiting van zijn brief dus weer duidelijk terug.

Als we dus spreken met elkaar over de ziekenzalving, dan heeft dat het gevaar in zich dat we ons helemaal op die zalving focussen, dat we daar alles van verwachten. Maar dat is dus nadrukkelijk niet de bedoeling. Daarom spreek ik ook liever niet over 'ziekenzalving' maar steeds over 'gebed en zalving' of 'bidden en zalven'. Het zalven komt bij het gebed, het ondersteunt het gebed en heeft zonder het gebed geen betekenis.

Zalven met olie

En dan zijn we bij de olie. Dat brengt ons bij een derde punt waar de verschillende uitleggen uiteengaan. Wat is de betekenis van die olie? Is het een geneesmiddel, een medicijn? Of heeft het alleen maar een symbolische betekenis? Duidelijk is in elk geval dat in de tijd van de bijbel olie een veelgebruikt middel was bij ziekten. De rabbijnen bevalen het aan ter bestrijding van spierpijn, huidaandoeningen, hoofdpijn en wonden. In het verhaal over de barmhartige Samaritaan lezen we dit: 'Hij ging naar de gewonde man toe, goot olie en wijn over zijn wonden en verbond ze' (Lucas 10:34). Daarbij is olie alleen bedoeld voor uitwendig gebruik. Het ligt dan ook niet voor de hand dat het bij heel ernstige ziekte ook genezende werking had. In de context van Jakobus 5:13-16 is de olie dan ook meer van geestelijke betekenis. Er worden geen

artsen geroepen, die ook van olie gebruik zouden kunnen maken, maar oudsten. En deze geestelijke betekenis is ook heel bekend: koningen, priesters en profeten werden met olie gezalfd. Jezus zelf heet de Gezalfde, de Christus. Ook komt olie voor als een teken van geestelijke vreugde, bijvoorbeeld in Psalm 23: 'U zalft mijn hoofd met olie, mijn beker vloeit over' (Psalm 23:5). Omdat we hier net als bij de eerste twee situaties waarover Jakobus het heeft ('Heeft iemand onder u leed te dragen?' en 'Is iemand blij te moede?') beide keren om een geestelijke handreiking gaat, zal het accent daar ook nu op liggen. Dus zullen we de olie vooral een symbolische betekenis moeten toekennen. De olie staat voor de Geest en voor de genade en de vreugde van Christus.

In de naam van de Heer

Dat wordt nog versterkt doordat er expliciet bij staat: 'Laten ze hem met olie zalven in de naam van de Heer.' Een verklaring die ook wel wordt gegeven als toepassing naar vandaag toe is deze: als de olie een toenmalig gebruikelijk geneesmiddel was, dan betekent dit naar vandaag toe vertaald: maak nooit gebruik van medische hulp zonder dat in gebed aan de Heer op te dragen. Nu is dat natuurlijk een heel belangrijke aanwijzing voor ons allemaal, omdat het best denkbaar is dat we vergeten om ook een medische behandeling in gebed te brengen en daarin afhankelijk te zijn van de Heer. Maar dat is hier toch niet de bedoeling. De olie is geen geneesmiddel, maar een symbool van toewijding aan de Heer, een symbool van de aanwezigheid van Jezus zelf. 'In de naam van de Heer' zalven, wil zoveel zeggen als: laat de zalving gebeuren vanuit de zekerheid dat Jezus Christus zelf aanwezig wil zijn bij de zieke. Als de olie een lekkere geur heeft, dan zou je kunnen zeggen: als de zieke gezalfd wordt met geurige olie, dan is daar in die ziekenkamer de geur van Christus, de geur van zijn helende aanwezigheid. Zoals de dood een eigen geur met zich meebrengt, brengt ook de genezende aanwezigheid van Christus een eigen geur met zich mee.

--

We hebben nu de verzen 13 en 14 goed bekeken. Het bidden staat daarin centraal. En dat zien we ook weer terug aan het slot, in vers 16: '... en bid voor elkaar, dan zult u genezen. Want het gebed van een rechtvaardige is krachtig en mist zijn uitwerking niet.' Jakobus wil ons vooral leren om veel te verwachten van het gebed en om in geloof te bidden. Want, het begin van vers 15: 'Het gelovige gebed zal de zieke redden.' En tussen dat begin van vers 15 en het slot van vers 16 gaat het over het belijden en vergeven van zonden. Daarmee zijn er nog twee belangrijke thema's waar we aandacht aan moeten besteden in verband met de praktijk van 'gebed en zalving':

- de kracht van het geloof;
- de vergeving van zonden.

De kracht van het geloof

Het staat er zo ongelooflijk stellig: 'Het gelovige gebed zal de zieke redden, en de Heer zal hem laten opstaan.' Is dat nu allemaal wel zo? We maken het toch zo vaak mee dat we wel bidden en ook in geloof bidden en dat iemand toch niet beter wordt. En soms wordt er dan gezegd: dan mankeert er wat aan je geloof. En daar word je alleen nog maar zieker van, omdat dat zo onbarmhartig is om te zeggen.

En toch wordt hier wel echt aandacht gevraagd voor het geloof. Dat gebeurde ook al in het begin van de brief: 'Maar hij moet bidden in geloof, in geen enkel opzicht twijfelende, want wie twijfelt, gelijkt op een golf der zee, die door de wind aangedreven en opgejaagd wordt' (Jakobus 1:6, NBG 1951). Wat is hier nu de kern, bij dat geloof? Dat het zich volledig richt op God, zich volledig aan Hem toevertrouwt. Gelovig bidden is niet een gebed dat je ook maar opzendt omdat je immers nooit weet of het helpt, een gebed dat ligt ingebed in een zekere dubbelhartigheid, een hart waarin twee richtingen zijn: aan de ene kant een groot vertrouwen in wat we zelf kunnen, de menselijke maakbaarheid en aan de andere kant uiteraard ook verwachting van God. Maar het gelovige gebed is een gebed dat zich volledig richt op de Heer van ons leven. Gelovig bidden betekent: echt álles in zijn handen leggen, en niet intussen toch nog een heel aantal zaken zelf in de hand willen houden.

Dat betekent niet dat er helemaal geen twijfel zou mogen zijn, dat je een soort geestelijke reus zou moeten zijn wil je kans maken op de verhoring van je gebed. Er was eens een man, de vader van een heel zieke jongen, die zei: 'Ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp' (Marcus 9:24). En Jezus genas zijn zoon.

Gelovig bidden betekent: je volkomen toevertrouwen aan Jezus vanuit de zekerheid dat Hij je geeft wat je nodig hebt. En misschien is dat niet lichamelijke genezing, maar is dat vooral een geestelijke genezing, een nieuwe toewijding aan de Heer van je leven. Misschien wil Jezus jouw getuigenis van volkomen vertrouwen, desnoods dwars door de dood heen gebruiken om anderen in zijn licht te plaatsen. We weten het niet. Maar we weten wel dat God betrouwbaar is, dat Hij alles voor ons heeft over gehad en nog steeds alles voor ons over heeft.

De vergeving van zonden

Jakobus spreekt over het gelovige gebed en over het gebed van een rechtvaardige dat krachtig is. En dat brengt ons bij het laatste aandachtspunt. Wanneer ben je rechtvaardig? Jacobus schrijft daarover in hoofdstuk 2. 'Broeders en zusters, wat heeft het voor zin als iemand zegt te geloven, maar hij handelt er niet naar? Zou dat geloof hem soms kunnen redden?' En: 'Zoals het lichaam dood is zonder ziel, zo is ook geloof zonder daden dood' (Jakobus 2:14,26).

Een rechtvaardige is iemand die het geloof in de praktijk brengt. De rechtvaardige is iemand die niet alleen hoorder maar ook dader is. En nu weten we allemaal dat ons geloof niet volmaakt is, dat we vaak alleen maar hoorder zijn en geen dader: we weten wel hoe God het graag zou willen, maar we brengen het niet in de praktijk. Dat is de werkelijkheid waarover Jacobus spreekt in vers 15 en 16: over zonden, het belijden van zonden en de vergeving ervan.

Zonde in ons leven zorgt ervoor dat we niet recht tegenover God kunnen staan. Dat er blokkades komen in de omgang met God zodat zijn genezende genade niet kan stromen in ons leven. Hier is dus niet bedoeld dat de zieke een concrete zonde heeft gedaan waarvoor hij met de ziekte gestraft is. In het Oude Testament zien we dat verband wel vaak. Maar in het Nieuwe Testament is er vooral dat voorbeeld van de blinde over wie de leerlingen vragen: 'Rabbi, hoe komt het dat hij blind was, toen hij geboren werd? Heeft hij zelf gezondigd of zijn ouders?' En dan antwoordt Jezus: 'Hij niet en zijn ouders ook niet, maar Gods werk moet door hem zichtbaar worden' (Johannes 9:2-3).

Zonde is in Jakobus 5 niet aan de orde om een oorzaak van de ziekte aan te geven. Zonde komt aan de orde omdat ziekte (en alle moeilijke levensomstandigheden waarin we in gebed tot God willen gaan) een directe aanleiding vormt om onszelf te onderzoeken, om ons af te vragen of we helemaal aan God zijn toegewijd, of we verlangen om Jezus in alles te volgen, of we echt de weg van de gehoorzaamheid van de Geest willen gaan.

En dan valt er veel te belijden. Door de zieke. Door de oudsten die moeten bidden en zalven. Door de gemeente die de context vormt waarin we bidden om genezing.

--

En daarmee wil ik afronden. We leren uit Jakobus 5 dat we ons niet zozeer moeten focussen op het zalven, maar op het bidden, en het zalven mag daarbij een krachtige en intense ondersteuning zijn voor de zieke. En dat bidden is niet een onderonsje van de zieke en enkele oudsten en misschien nog een paar mensen om hen heen. Dat bidden en zalven vindt plaats in de context van de hele gemeente. En daarom is de oproep die vanmorgen in de allereerste plaats naar ons allemaal toekomt deze: 'Belijd elkaar uw zonden.' Een gemeente waarin we de zonde een plaats geven zonder er tegen te vechten, kan nooit een genezende gemeenschap zijn. Een gemeente waarin veel halfslachtigheid en lauwheid is, kan nooit een genezende gemeenschap zijn. Een gemeente waarin we elkaar niet vermanen vanwege zonde, waarin we ons ergeren aan de eindeloze genade van Jezus, waarin we op zo'n manier hebben leren leven met de zonde dat we eigenlijk niet geloven in het stralende nieuwe leven dat Jezus uitdeelt, kan geen genezende gemeenschap zijn.

Zo is het 'bidden en zalven' niet een nieuw interessant discussie-onderwerp, maar een heel directe aanleiding om onszelf ook als gemeente te onderzoeken. Zien we in ons midden en in ons eigen leven bitterheid, lauwheid, onopgeloste conflicten, materialisme, verslavingen, hoogmoed, gearriveerdheid? Het zijn de signalen van een ziek lichaam van Christus.

'Belijd elkaar uw zonden.' Laten we het aandurven om kwetsbaar te zijn, een kwetsbare gemeente. Laten er verbroken harten zijn die opengaan voor Jezus' genade. Dan komt er genezing op gang. Goddelijke genezing, naar geest, ziel en lichaam.

Laten we bidden...

Lieve Vader, onze Heelmeester, we bidden om verbrokenheid en kwetsbaarheid, we bidden om openhartigheid waarin we onze zonden belijden, we bidden om open kanalen waardoor uw genezende genade kan gaan stromen. Heer, we geloven, kom ons ongeloof te hulp. En geef aan ons als gemeente en aan de oudsten van de gemeente veel liefde en wijsheid om goed om te gaan met vragen rond 'gebed en zalving'. Heer, we willen U eren, uw naam groot maken. Wilt U dat ook zelf doen: uw werk zichtbaar maken door ons heen, of we nu lichamelijk ziek zijn of gezond. Laat uw genezende genade stromen, door Jezus, in de kracht van uw heilige Geest. Amen.

Handreiking voor de liturgie

Liedboek Gezang 14:1,2,3,4,5 *De Heer is mijn herder*

Het evangelie van Gods wet

Psalm 50:11 *Zo spreekt de Heer*

Gebed

Schriftlezing Jakobus 1:1-8 en 5:13-20

Psalm 103:1,3,5 *Zegen, mijn ziel, de grote naam des Heren*

Preek over Jakobus 5:13-16 **Gebed en zalving voor zieken**

Gebed

Kerkboek Gezang 171 *Wees stil voor het aangezicht van God*

Voorbeden

Collecte

Liedboek Gezang 460:1,3,5 *Loof de Koning, heel mijn wezen*